СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 81. Джерзі Ситі, Н. Дж., субота, 8-го квітня 1939. No. 81. Jersey City, N. J., Saturday, April 8, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

БАРУХ ЗІЗНАЄ У ВАШИНГТОНІ

ВАШИНҐТОН. — Відомий американський фінансіст Бернард Барух зізнавав перед сенатським комітетом заграничних справ про те, як він дивиться на теперішню американську заграничну політику. Барух говорив, що невтральнестевий акт нездалий і не охороняє Америки від війни. Його треба уневажнити. А на його місце треба дати дозвіл урядові продавати воюючим сторонам такі продукти, які вони захочуть, але за готівку. Барух говорив, що треба обі воюючі сторони трактувати рівно і продавати обом.

Як відомо, в той сам спосіб поступала Америка на початку минулої европейської війни. Й тоді вона продавала однаково Німеччині, Анґлії та Франції. Та скоро анґлійські кораблі загородили шлях німецьким і з тої американської „свободи" користали тільки Анґлія і Франція. Остаточно Німеччина почала нищити кораблі, що довозили матеріяли до Европи і це довело до виповідження війни Америки.

ПРИДУМАЛИ НОВИЙ РІД СТАЛІ.

НЮ ЙОРК. — Американський винахідник Оскар Бах подав до відома, що він придумав новий рід сталі, що буде лекша й сильніша від всякого дотепер відомого металю, а також не буде ржавіти. Він вже опантетував свій винахід і заложив компанію для її експльоатації. Ця нова сталь матиме величезний вплив на будову всіх металевих предметів, від пер до боєвих кораблів, а також значно обнизить ціну будови домів. Дім, що коштує нині $10,000, побудований новим способом буде коштувати тільки $3,500 й буде треваліший говорив Бах.

ВИНАХІД ШТУЧНОЇ ҐУМИ.

БАЛТІМОР. — На зїзді американського хемічного товариства вчені заявили, що їм вдалося придумати з сірки й інших складників, масу, що дуже подібна до ґуми. Ця маса не лише, що гнучка так само як ґума, але треваліща і дешевше її можна продукувати від ґуми. Сподіються, що ця маса знайде велике примінення в промислі.

ІНШИХ РЯТУВАВ, САМ ЗГИНУВ.

БОФАЛО. — В Бофало помер на запалення легенів д-р Кароль Робертс. Він був відомий з того, що придумав новий лік, званий „сульфапірідайн", на запалення легенів. Тим ліком він врятував здоровля багатьом людям, та не міг ним врятувати собі.

ОБНИЖКА НАРОДЖЕНЬ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК. — Статистичні бюра обчислили, що в Америці в останніх роках число народжень дітей дуже обнизилось. У великих містах родиться значно менше, ніж вмірає. Фармерські околиці мають маленьку звижку. Але назагал в Америці на 5% прибуває менше людей, ніж відходить, себто, Америка осягнула той стан в якому її населення не то, що не збільшається, але ступнево вимирає. Щоб удержати теперішне число людей, потрібно, щоб на кожні дві жінки було пятеро дітей. А цього нема, показують статистичні обчислення.

ІНФОРМАЦІЇ ПРО ПОГОДУ ЧЕРЕЗ ТЕЛЄФОН.

НЮ ЙОРК. — Нюйорська телефонічна компанія впроваджує новину: хто захоче довідатися про те, яка має бути погода, може закликати по телефоні „Ведер 6-1212", а спеціяльно приладжена говоряча машина йому відповість, чи буде дощ, чи погода. Рекорди на цю машину, з новими звітами про погоду, закладатимуть чотири рази на день.

ВШАНУВАЛИ ЛЮДЯНОГО ІНДУСТРІЯЛІСТА.

НЮ ЙОРК. — Пресовий консерн Форбса вшанував відомого американського індустріяліста Джорджа Джансона золотою медалею і титулом „стейтсмена" за його розумну розвязку робітничих відносин й за поліпшення відносин між власниками фабрик та робітництвом. Джансон вже має 81 літ і на тій параді не був присутний. Він має велику фабрику, в якій працює 15,000 робітників. Тим робітникам Джансон віддавав майже увесь зарібок, залишаючи малесенький відсоток для себе та на поправу фабрики. Крім того Джансон дбав про те, щоб його робітники добре жили, мали лікарську опіку, розривкові льокалі, та були загалом веселі. Джансон колись говорив, що людина, що вмірає багатою, вмірає збещещеною.

ДЕНЬ АРМІЇ.

ВАШИНҐТОН. — У Вашинґтоні відбулася військова парада, в якій взяли участь ріжні роди американської зброї. Ця парада відбулась у звязку з „днем армії", що припадає на 6 квітня. Подібні паради відбулись і по інших містах.

МАРКО ВІЛЬШИНА.

ХРИСТОС ВОСКРЕС

Ви всі, що правди спрагнені й голодні,
Дивіться: я три дні лежав у гробі;
Три дні друзі ламалися в жалобі,
А ликували вороги Господні,
Один одному подаючи гасло:
Вже сонце правди вмерло і погасло!

По пятниці терпіння і наруги,
Як втихло небо в хуртовиннім гніві,
Прийшла субота смутків і сумнівів...
Та Бог, Отець мій, дав мені потуги
В неділю — гробу розірвав печаті
І я воскрес у славі й маєстаті.

Повірте ви, що терпите сьогодні,
Яким життя щастя справжнього зазнати,
Хто перебув усіх страждань безодні,
Хто горе світу власним серцем змірив,
Лиш той воскресне, хто страждав і вірив.

ТРЕБА ЗАРАЗ ВИСЛАТИ ДОПОМОГУ РАНЕНИМ СІЧОВИКАМ І ТИМ, ЩО ЗМУШЕНІ БУЛИ УСТУПИТИ З КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ І ЗНАЙШЛИСЯ В ЧУЖИХ КРАЯХ БЕЗ УСЯКИХ ЗАСОБІВ ДО ЖИТТЯ.

НАРІД ЗАКАРПАТТЯ ЗЛОЖИВ І ДАЛІ СКЛАДАЄ ВЕЛИЧЕЗНІ ЖЕРТВИ КРОВИ І МАЙНА ДЛЯ НАШОЇ ВИЗВОЛЬНОЇ ІДЕЇ. ТА МИ З АМЕРИКИ МОЖЕМО ПОРАТУВАТИ І ПІДДЕРЖАТИ ПОТЕРПІВШИХ І ТИХ, ЩО БОРЯТЬСЯ ГОЛОВНО МАТЕРІЯЛЬНОЮ ДОПОМОГОЮ, ДОПОМАГАЮЧИ ТАКИМ ЧИНОМ НАЙКРАЩИМ ЗПОМІЖ НАС.

НЕ ЖДІМ НА НІЯКІ ДАЛЬШІ ПОКЛИКИ. ТИСЯЧІ ЛЮДЕЙ Є ВЖЕ У КРАЙНІЙ ПОТРЕБІ Й В РОЗПУЧЛИВОМУ ПОЛОЖЕННІ. ТОМУ БЕРІМСЯ НЕГАЙНО У ВСІХ МІСЦЕВОСТЯХ ДО ОРҐАНІЗУВАННЯ ДОПОМОГИ.

НЕ МОЖНА ВТРАТИТИ НІ ХВИЛІ ЧАСУ. ЖЕРТВИ ТРЕБА СКЛАДАТИ ЗАРАЗ І ЗАРАЗ ВИСИЛАТИ, БО НА НИХ ЖДУТЬ РАНЕНІ Й БЕЗДОМНІ. ЗБІРКИ ДЛЯ ПОТРЕБУЮЧИХ НАЛЕЖИТЬ СЛАТИ ЧЕРЕЗ:

„OBYEDNANYE"
P. O. Box 122. Church Street Annex. New York, N. Y.

ЦІЛА ЕВРОПА ЯКБИ НА ПЕРЕДОДНІ ВІЙНИ

ЛОНДОН. — Пишуть, що навіть в Анґлії не тільки звичайні люди, але й державні мужі тратять рівновагу. Всюди слідний нервовий настрій. Всюди видно, що край готується до війни. Оте поготівля набирає ваги особливо з цього боку, що новини, які надходять з ріжних держав, не ворожать нічого доброго. Всюди відчувають, що в Европі діються речі, що можуть кожної хвилі спричинити вибух нової світової війни.

НІМЕЧЧИНА ВІДГРОЖУЄТЬСЯ.

БЕРЛІН. — Підписання военного договору взаїмної оборони між Анґлією і Польщею принято в Німеччині доволі холоднокровно. Найбільше нападає преса на Анґлію, бо виходить, що Анґлія хоче втягнути до своєї політики „пришпилення Гітлера" ще й Румунію і Мадярщину, та що не є виключене, що це їй може вдатись. Польський міністер справ заграничних Бек, як пишуть, мав згодитись, як приятель Мадярщини, посередничити між Анґлією і Мадярщиною. Анґлія хоче заґарантувати також і Мадярщині її границі.

ПОЛЬЩА ЦЕ ВІДПОКУТУЄ.

БЕРЛІН. — Так пишуть націстичні ґазети, коли обговорюють тісний звязок між Анґлією і Польщею. Подають, що Польща зробила велику похибку, бо відступила від політики Пілсудського, її одинокого справжнього політика і провідника. А Пілсудський був за те, щоб Польща жила в приязні з Німеччиною. Ґазети навіть твердять, що приятель Пілсудського полк. Славек поповнив тепер самогубство саме через карколомну і нерозумну теперішню польську політику.

НЕ Є ЗА ОКРУЖЕННЯ НІМЕЧЧИНИ.

ВАРШАВА. — Урядово підкреслюють раз-у-раз, що Польща рішучо не піде проти Німеччини і не є за політику „окруження" Німеччини.

ЧОГО ВИМАГАВ ГІТЛЄР ВІД ПОЛЬЩІ?

ЛОНДОН. — Подають до відома розмову канцлера Гітлера з польським амбасадором Ліпським, яка відбулася в Берліні, зараз, як Гітрер вернув з Мемелю. Гітлєр заявив, що прийщов час, щоб з Польщею зговоритись по приятельськи. І вимагав негайної здачі Данціґа та будови двох автомобілевих доріг через Поморє (через т. зв. коритар) з тим, що ті дороги булиб екстериторіяльні, себто під виключним зарядом Німеччини. Далі вимагав повної автономії для німецької меншини в Польщі та приступлення Польщі до протикомуністичного бльоку. Ліпський, як то почув, зараз вийшов, вхопив найближчий поїзд і виїхав до Варшави та переповів те все Бекові, а Бек амбасадорам: анґлійському і французькому. А потім опинився Бек у Лондоні. Так і прийшло до заключення анґлійсько-польського военного союзу.

В ІТАЛІЇ НІЧОГО НЕ ЗНАЮТЬ.

РИМ. — В цілім світі часописи переповнені вістками про те, що Італія хоче забрати Альбанію, та що вже є італійські кораблі в альбанській пристані. Але в самій Італії нічого про це не чути. Преса не згадує про це все ні одним словом. І радіо мовчить. Тільки є рух між військовими, бо їх кудись відправляють.

ВІЙСЬКОВІ ШЕФИ РАДЯТЬ.

ІНСБРУК. — Уже два дні ідуть тут наради між шефами двох армій: німецької й італійської. Репрезентують їх ґенерали Кайтель і Паріяні. А є над чим радити, бо ситуація в Европі змінилась через виступ Анґлії проти Німеччини. Так виглядає, що Німеччина і Італія хочуть тепер опанувати Балканом, щоб відтягнути його від анґлійської політики окруження Німеччини. Тому саме Італія забирає тепер Альбанію.

СОВЄТИ ХИТРУЮТЬ.

МОСКВА. — Совєти відчувають, що тепер їх Анґлія потребує для боротьби з Німеччиною. Тому торгуються. А ті, що ніби визнаються на їхній політиці, пишуть, що Совєти думали завжди дуже реально. І тому і тепер заявляють, що вони не є проти Німеччини і не підуть проти неї війною. Навпаки, вони з нею навіть готові помиритись, коби тільки Німеччина заґарантувала їх територіяльну цілість. Анґлії вони далі не довіряють, а Польщу збувають мовчанкою.

НЕ ХОЧЕ ЗМІН.

ЛОНДОН. — Польський міністер справ заграничних Бек заявив, що політика Польщі змагає до того, щоб у східній Европі остало всьо по давньому, себто, щоб не допустити до ніяких територіяльних змін в Польщі, Румунії, Мадярщині й в Совєтах.

СЛОВАКИ З НІМЕЧЧИНОЮ.

БРАТИСЛАВА. — Словацькі міністри д-р Тісо і Дурчанський вернули з Берліна і заповіли, що словаки будуть боротись по стороні Німеччини — в кожному випадку.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади нале .іть посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩЕ ВСТАНЕМО!

ВЕЛИКДЕНЬ — Свято радости. Так нам кажуть. І в те ми віримо. Та проте, навіть тут на волі, не можемо радіти.

Не можемо зрадіти, бо наша Рідна Земля полита свіжою кровю. Бо там на рідних землях навіть у ті Воскресні Дні продовжається Українська Голгофта. Бо цього року навіть на Великдень не може український нарід ні на однім клаптику української землі славити Бога по свому.

Так, навіть у той великий день український нарід не має змоги навіть на християнських землях почути правдиве Христове Слово, бо те Слово мусілоб бути громовим ударом в бік грабіжників українських земель.

Думали ми святкувати сьогорічне Воскресення з благословінням воскресшої Карпатської України. А вийшло на таке, що саме тепер придавлено і там нашу волю новим надгробним каменем. Ось така є дійсність. А проте наука воскресшого Христа наказує нам навіть у таких випадках далі вірити. І то свято вірити. І за ту віру далі терпіти. А коли в те глибше вдумуємось, то нам здається, що ця свята віра саме пристосована для таких як ми, себто для таких, що є так тяжко горем прибиті, що для них віра залишається одиноким поратунком.

Маємо Великдень і всюди чуємо з цього приводу про — побіду правди. Слухаючи цього, так і нагадуються Шевченкові слова:

Кати знущаються над нами,
А наша правда пяна спить!

Але разом з тим і нагадується Шевченкова розвязка цеї трагедії:

Ми віруєм Твоїй силі
І Слову живому:
Встане правда, встане воля,
І Тобі одному
Помоляться всі язики
Во віки і віки.

Але, як підкреслює Шевченко, покищо мусять течи ріки, кровавії ріки...

Мусять! І це мусимо всі зрозуміти, відчути і з тим погодитись. Ось і тому мусіла потечи кров наших Січовиків і на Карпатській Україні. І ще потече, і то цілком певно, і на інших українських землях. І ніщо інше, а тільки та кров зможе нам вибороти волю навіть і між тими, що вважають себе — християнами. А на той великий бій який є перед нами, благословлять нас нині ті, що полягли, щоб Україна воскресла. Їхнє благословенство відчуває сьогодня весь наш нарід. І тому знову збирає свої сили, щоб знову двигнутись і піднятись на ворогів — в імя Христової Правди. А нам здається, що коли ми всі зрозуміємо, що маємо піднятись і всі піднімемось за Христову Правду, то й Христос буде з нами. Тоді наша побіда означатиме: Христос воскрес, воскресла Україна.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Во істину — знову раз і все наново:

Христос воскрес!

Христос як символ промінистого сонця весни.

Христос як божеський символ непереможної сили визволюючого Духа. І Христос як вічне знамено геройського, життєтворчого терпіння, Гетсеман і Голгофт людської туземщини. Правда — наш час, то час безоглядної, з усією безпощадністю, з усією жорстокістю веденої боротьби, за істнування, за просту змогу життя. І тому й намагається він видвигати на місце культу Христової релігії, а з цим і культу тих велико-мученицьких Голгофт, на хрестах яких блаженність визволення окуплювалась геройством великого страждання, великого відречення та всежертвенної смерти, — **культ боротьби** та тріюмфуючої величі переможця. Та проте фільософія спасеної Голгофти, це й упродовж довгих тисячліт дотеперішньої історії народів, і мабуть на протяг цілих століть грядучого майбутнього — одна з найглибших і чи не найбільш творчих фільософій людського духа і людського життя: Фільософія **перемоги, добутої ціною геройської муки, геройської посвяти.**

І це й одна з питомих фільософій всього національного життя України, глибінь якої доводиться нам саме нині відчути знову раз з усією чіткістю великого, потрясаючого пережиття.

Так.

Але це вона так не тільки тому, що нині наш **український Великдень.** Що ми, вслухуючись душею в гомони воскресних дзвонів ген-там просторами нашої **найдорожчої батьківщини України** по цей і по той бік Збруча, і в гомони гагілкових грищ довкола старих церков рідної землі, пригадуємо собі щераз слова Євангелія про крівавий шлях, що ним Спаситель ступав на світлосяйні вершини **Воскресення.** Ні, не тільки тому врізується нам нині фільософія перемоги, добутої ціною геройської муки, в усі глибини нашої тями і нашої свідомости. А передовсім і головно тому, що історична доля українського народу видвигнула нам саме нині на просторах щойно усамостійненої нами **Карпатської України,** ненадійну, горесну Голгофту:

Голгофту великомученицької боротьби за державність Карпатської України у змаганню з усіми її смертельними ворогами, зокремаж з лютими мадярами та їх союзниками — ляхами.

Та проте, Дорогі Земляки, мимо всього і наперекір усьому провістімо сьогодні з глибини душі і повні несхитної віри:

Христос воскрес!
І воскресає Україна!

Адже того й бояться усі її вороги, і намагаються з усіх сил видвигати їй останні, при допомозі всяких і найсоромніших зрад та злочинів витворювані Голгофти, бо вона, ота непоборна і непереможна, своїм духом усе незалежна Україна таки воскресає нині на очах усього світу і власне сяєвом свойого Воскресіння так дуже трівожить і осліплює, непокоїть і ворушить світ її непримирних противників.

Та це воскресіння — це відрух багато-міліонового українського народу, який вже тому тисячоліття назад перевисшав своєю культурою доокружніх сусідів, і був довгі-довгі століття заборолом культурного европейського Заходу проти всіх орд азійського варварства до москалів і мадярів включно, і був носієм та оборонцем культури християнства скрізь у світі. І власне свідомість отої власної національної гідности, свідомість того велетенського морального капіталу в душі нації, добутого геройськими подвигами, геройськими Голгофтами упродовж довгих століть історії України, додає сьогодні сили і геройським оборонцям Карпатської України витревати в жагучім змаганню з хижим мадярським наїзником.

Геройська звага горстки наших Січовиків у Карпатах боротися проти величезної армії мадярів з її прещедрим вистачанням а з її просто невичерпаними мілітарними засобами — це Воскресення Нації! І незломна несхитність уряду і провідників Карпатської України, що **проголошують проти всього світу самостійність українського Закарпаття** — це Воскресіння Української Державности і Соборности. А та жертвенність, з якою особливо **Американська Україна,** а з нею кожне середовище, де нині живуть українці, допомагає сьогодні Карпатській Україні, хібаж це — не Воскресіння Українського Народу? І не віеж хіба від того всього подихом того воскресіння душ, захоплених усеціло вогнем любови і всепосвяти, з глибин якого наш великий поет зітхає раз невміручими словами:

...І світ божий як Великдень,
І люди як люди?

Нехай, що історичні вороги України саме сьогодні намагаються гнобити нас терором, страхіття якого перевищають усе те, що вистраждати і протерпіти було призначено досі предовгим поколінням українського народу, від найдавніших часів його історії починаючи. Бо ми зважмо лиш, яке важке-преважке положення українців сьогодні під большевицьким караулом, у советській тюрмі народів. І до якого цинізму у відношенню до українського народу доходять нині поляки, вдержуючи у краю відносно нас **стан постійної, що найстрашливішими мордами і злочинами знаменної пацифікації** (— щоб згадати з цього погляду з останніх днів ось хочби щось таке нечуване, як пацифікація села **Крушельниці!).** Ті поляки, які з самого початку істнування Карпатської України намагались змобілізувати ввесь політичний світ Европи на те, щоб не допустити до її усамостійнення та оконечного закріплення як державної єдности.

Та проте — хібаж удалось їм хоч і при допомозі їх усього терору та безперестанних пацифікацій вплинути з якогобудь погляду відемно на рівень національної свідомости та боєвої волі й готовости українських мас?

О, ні, тричі ні!

— „Ви не можете собі уявити — сказав до мене недавно один з наших видатних громадянів у краю, що в переїзді через Відень дав мені нагоду побачитись з ним — який могутній розвиток з погляду на національну свідомість виявляє нині наше галицьке село, все одно, кого ви хочете брати тут під увагу: чоловіків, жіноцтво, молодь, чи навіть малу дітвору. Ви трівожитесь омертвлюючим впливом пацифікації? Ні, де там! Можна сказати ось, що чим страшніші акти того терору відносно українського населення, тим яскравіш наглиблюють вони енергію його морального відпору проти поляків і, що так скажу, несхитність боєвого поготівля в душах — тай не тільки в душах! — українських мас. І якщо ви читаєте у пресі про те, нащо зважуються нині поляки в їх бортьбі проти українського населення, то знаймо, що та їх лють і той їх терор подиктовані передовсім **незломною поставою** тої української маси, душевним гартом якої ні поляки ні ніякі інші вороги України не всилі захитати ніяк".

Слова, про правду яких міг я, зрештою, переконатись і в найближчім мені середовищі нашого життя, у Відні, от хочби при нагоді останніх збірок, улаштовуваних тут нами на ріжні потреби Карпатської України.

Дійсно:

Скільки зворушливої жертвенности бачилось і бачиться тут за кожен раз при таких нагодах!

Виставши ось цілий ряд ліст на збірку річей чи-там грошей для нашого населення в Карпатській Україні, і от ще того самого вечора грошева ліста заповнена підписами вщерть, і значна грошева сума вже в руках касієра. І також само радо жертвує наше громадянство у Відні і на політичних вязнів і на свої місцеві актуальні цілі, а дотого, якщо іде про справи загального значіння, то той наш український робітник тут прохає вас щонайширших рефератів про все, і слухає їх з увагою нехай і годинами, і де тільки його потреба, всюди він стає до роботи в користь національної справи, і розуміє і оцінює гаразд кожне потягнення свойого організаційного проводу.

І я певний, що на поклик великого моменту він, отой наш чорнороб-іміґрант, таксамо як і вся маса таких, як він, піде за своїм проводом усеціло й совершенно.

Піде за голосом Христа і України.

Воскрес Христос!
Во істину воскрес!

Д-р Остап Грицай.

Степан Чарнецький.

ВЕЛИКДЕНЬ 1915 РОКУ

(Тіням жертв мадярських шибениць).

Стара парохія віком у низ пригнута.
Зарунив кришу мох, серпанком смерк окутав.
В світлиці жовтий блиск повзе на стелю й стіни,
Лише по кутиках снуються сірі тіни.
А Богородиця в червонім сяйві тоне,
І задивилися на неї всі ікони,
І розмолилася псальмами вся світлиця
І Богородиця і всі святі й — вдовиця...

Гей, надивилися! Пригадують негоду,
Як надкотилася громовиця від сходу...
Вістки селом ішли й родили чудні толки,
Дорогою плили австрійські горді полки,
Стрільці тирольські йшли та смаглі Босні діти,
Усі заквітчані немов макові квіти.
Ішли і день і ніч, а як ставало темно,
Зявився чеський полк, всміхаючись таємно...

І русин-вояк брив. Неначе на весілля,
Як на гулянку йшов у літній спеці жнив
І ніс в очах огонь неначе із похмілля,
Забув про жінку й лан, лиш за дітьми тужив.

Минув недовгий час. Розгромлені вертали,
Потомлені, бліді, нічого не казали.
Утома в їх очах, пісні усі замовкли.
На деревах листки зривались, вяли, жовкли.
І чорний день прийшов, закрили сонце хмари,
В село вкотилися як чернь страшна — мадяри.
Старих і молодих в ясир неначе брали
Та під крісами стеж на захід їх пігнали.

В приходський дім зайшли і пароха забрали,
А сонце вже клонилося у-низ,
Допитували всіх, грозили і кричали,
Вкінці на одній з лип о. Петро повис...

Такі то спогади снують безлисті гилі
І зносять рамена счорнілі і безсилі,
А скрізь на гилях тих голодний ворон краче,
Та дивиться в вікно, чи їмосць все ще плаче?...
Глядить, надслухує... На сон кладеться днина
А їмость молиться і жде на свого сина...
Гей, скорбна мати, — візьми піску у жменю,
Зроси сльозами та сій на каменю,
А як пісок той на камінню зійде,
Тоді з війни твій син єдиний прийде...

. . . .

Скриплять старенькі липи, несуться розговори,
Сплітають жаль вдови і мами люте горе.
Дві сльози бороздять лице їмості ясне.
Вона схилила скрань... В кімнаті світло гасне...

З НАРОДНІХ ГАЇВОК „ЖУЧОК"

Гаївки — це окремий рід обрядових пісень, ріжноманітних своїм складом, змістом і мельодіями, що їх співають головно дівчата, як тепер, то лише в часі Великодних Свят біля церкви. Поширені на всьому просторі наших земель під ріжними назвами: На східніх землях веснянка, в Галичині — гаївка, ягівка, гагілка, ягілка, лагілка, галагівка, лаголойка, залежно від околиці. У Жовківщині називають ще гаївку „гаями", гратися в галі". Декуди не кажуть „співати гаївки", але „грати жука". Отже гаївки й часово й назвою обмежені, а веснянки поширені й співається їх у часі цілого циклю весняних і літніх обрядових пісень, хоч зміст цих і тих однаковий. Всякі ущипливі дотинки, веселі жарти дівчат до хлопців, або навпаки, натяки на любовні почування, висмівання відемних прикмет хлопців, весняні роботи, згадки про панщизняні часи і т. п. Не брак у них історичних та мітольоґічних залишків, та головно відбивається в них радість із весни, життя й безжурної молодости.

Гаївки це частіш забави дівочі, одні з грами, другі без них. Співається їх у часі хороводів, як криве колесо, чи кривий танець, або при забаві на одному місці. **Хлопці, звичайно, не беруть участи в дівочих іграх,** бавляться окремо забавами в „чорного вола", дзвіниці, або „замахайла". Дуже рідко бавляться хлопці й дівчата разом.

Гаївки можуть бути двохорові, однохорові з грами, однохорові без гор і окремі т. зв. риндзівки. Двохорові гаївки це тоді, як дівчата поділяться на дві ґрупі по рівній частині, або по однім боці дві дівчині, а по другім решта, і одна ґрупа співає, а друга першій відспівує. До цеї ґрупи гаївок належать з більше знаних: просо, мости, чадо, мак, воробчик, білоданчик, воротар, коструб, зельман, Галя, чорнушка (чорнява), жінка на торзі, чому дідусь не женитьея, коноплі і т. п.

До другої групи гаївок зачисляються ті, що їх співають усі дівчата разом зібрані в колесо, чи півколесо, або гуртом, юрбою. Часом може бути два колеса, більше, й менше в середині, при чому менше крутиться в один, а друге, більше в противний бік. Рухи залежать від змісту гаївки. Сюди належать: дівоцька краса, теремя, пан Городецький, весняний дар, кривий танець, любко, або й нелюб, дівоча принада, лихий муж, дід і баба, зайчик, жучок, перепілка, кіт і мишка, огірочки, вербова дощечка і ін.

Змістом третьої ґрупи гаївок, однохорових без гор може бути: привіт весні, утіха з гаївки й знесення панщини, жарти й дотинки, любов, врешті родина й окруження. Окремою ґрупою є т. зв. риндзівки з Яворівщини. Нагадують вони своїм складом і змістом колядки тільки що мають великодний рефрен „же Христос, же воскрес, же воістину воскрес". Співають їх хлопці не біля церкви, а під вікнами дівчатам або молодицям, що того року в мясниці повиходили замуж. За це дістають нагороди, як за коляду.

Жучок належить до гаївок однохорових з грами. Поширений по всій Галичині в багатьох варіянтах. Забава відбувається ось як: По дві дівчині беруться за обі руки навхрест і стають пара побіч пари, а одна менша дівчина або хлопчик („жучок") вилазить їм на руки й поступає поволі по руках немов по живім мості, опираючись руками на раменах дівчат. Пари, що по їх руках перейшла вже дівчинка, покидають своє місце й перебігають наперед, тай так поступають кількадесять кроків, співаючи:

Ходить жучок по жучині,
А жучиха по деревині,
Грай, жучку, грай!
Ой, грай, жучку, грай, небоже,
Най ти Пан Біг допоможе.

Цей приспів повторюється за кожним двовіршом. Співається в пісні про жучка, який на ньому жупан, черевички і т. д. Нераз сплітається пісня з інших пісень, часом повязаних у цілість, але частіш без ніякого звязку щодо змісту, наприклад:

Де ти їдеш, Романе
На ярмарок, васпане!
А що везеш, Романе
А дівоньки, васпане!
А по чому, Романе?
Ста за ґрейцар, васпане!

і далі:

За вороти колюжа,
Моя милаш недужа,
Як музику зачує
[illegible] танцює, і т. п.

Такий жучок у Підберізцях, львівського повіту. В жучку зі Снятинщини співається про шевчиху, що то ловила рибку й все пропивала, а її донька осталася без прикрас і китиць на Великдень. В Жидачівщині роблять із рук кріселко й стають у ряд, потім висаджують кілька малих дівчаток на руки, ті ходять їм по руках, а великі дівчата співають:

Ходив жучок по долині,
А жучиха по калині:
Грай, жучку, грай, небоже,
Най ти Пан Біг допоможе,
Грай, жучку, грай.
А ми того рік чекали,
Жибисьмося дочекали,
А на жучку черевички,
А наш жучок молодець.
А на жучку перстенець,
А нащ жучок чорновусий,
А на жучку жупан куций:
Бо ми жучка підпоїли,
Та й му жупан підкроїли,
Грай, жучку, і т. д.

В Борщівщині бавляться жучка дівчата або хлопці, а в Зборівщині тільки хлопці. Двох їх беруть дитину на руки, зложені навхрест, і носять її. Дівчата співають:

Ходить жучок по дубині
А жучиха по долині

і дальше про красний жупан жучка, черевички і т. д. зі знаним приспівом по кожнім двовірші.

У Зборівщині співають ще й так:

На жучкові камізелька,
Пристав жучок до серденька.
На жучкові пас єдвабний,
Бо наш жучок барзо ладний.

В Скалатщині беруть два хлопці третього на руки й носять його, а всі співають:

А в нашого жучка
Золотая ручка
Грай, жучку, і т. д.
А в нашого жученяти
Чорненькії оченяти.
А наш жучок невеличкий,
На жучкові черевички.

В Пасічній знову співають так:

Грай, жучку, грай,
В нас добрий край!
У нас верба грушку родить,
У нас дівки в злоті ходять,
Грай, жучку, і т. д.
Від неділі до вівтірка
Нема паски, лише скірка,
Грай, і т. д.

Окреме стоїть цікавий жучок кріхівський. Всі дівчата стають у ряд одна за одною й тримаються одна другу за стан. Дві дівчині беруть хустку й біжать по обох боках того ряду з хусткою понад головами тих, що стоять у ряді. Тою хусткою зачіпляють дві дівчині так, що їх із ряду висунуть. Всі, що вилетіли, роблять те саме, а тамті стають у ряд по заді. В часі того приспівують:

Грай, жучку, грай жучку,
А як будеш добре грати,
Ми ти мусим грейцар дати.

Жучок знаний і на Подніпровю, але злучений з „Огірочками".

Назва взята із справжнього жука. Гаївковий жучок мусить з трудом, обережно й помалу просуватися по руках дівчат, чи хлопців, як помалу лізе й правдивий жук.

За **В. Гнатюком,**
подав **И. Ш.**

З ДНЯ

ВОСКРЕСІННЯ.

За велику ідею, навіть за найкращу, найліпшу, найсправедливішу, — треба терпіти. Щойно терпіння, понесене за ту ідею, надає їй властивої сили, динаміки й остаточно приводить ту ідею до здійснення. Цього вчить нас і Христове Воскресіння.

Христос знав, що як людина мусить навіть за Божу науку перейти страшні муки. Як людина молився Він на горі Оливній, недовго перед своїм розпняттям, до Бога і просив, щоб Той заощадив Йому мук. Але зараз додав: „Та хай станеться Твоя, а не моя воля". А воля Бога-Вітця була, що ідея спасіння людства від первородного гріха вимагає, щоб Христос закінчив своє життя як людини — мученичою смертю.

ЧИ МИ БУЛИ ДІЙСНО ГОТОВІ?

Правдою є, що й український нарід переходить тяжкий, тернистий шлях. Правдою є, що колись, в часі останньої російської революції, ми пірвались до боротьби і, хоч понесли тяжкі жертви, програли. Правдою є, що те саме сталось з нами на західньо-українських землях. І там, не звертаючи уваги на наші геройські посвяти, нас поконано. Правдою є що й останній наш удар, на Карпатській Україні кервавить наші серця. Тепер на всіх українських землях наш нарід розпято на хресті.

Та застановімся добре, чи наша держава булаб станула на тривких, вічних основах, якби в тих перших збройних змаганнях нам вдалось було її вдержати? Чи справді цілий наш нарід, найширший загал, дійсно так пристрасно бажав тоді жити своїм самостійним життям, так пристрасно любив свій край і свою державу, що кожної хвилі був би віддав за неї життя? Чи справді наші політики, наша провідна верства, ставили добро свого народу, своєї держави, понад усе інше, понад своє життя, понад свої інтернаціональні звязки понад свої партійні та клясові програми?

ПРИКЛАДИ З ІНШИМИ ДЕРЖАВАМИ.

Увімсобі, що Москва була тоді так розгромлена внутрі, що вона не здужала зорганізувати походу в цілі захоплення України. Також Польща була на стільки слаба, що полишила нас в спокою. Невже у той час було в нас настільки цього святого, містичного, майже релігійного, почуття до своєї держави, якого потрібно, щоб вона станула на здорових, сильних, етичних і вічних засадах?

Ми знаємо, що не всі самостійні держави є побудовані на тревалих основах. Візьмім хочби Румунію. Там продажність пережерла цілу державну машину від вершка до самого споду. Подібне діється в Польщі. В них нема пошани до закону, до справедливости: до тих елементів, що творять, продукують, що є підставою держави. Галапаси там при владі, які нічого не творять, а захопили собі лиш ту приємну ролю репрезентувати націю та володіти нею. Подібне діється в Росії, хоч з деякими відмінами.

ЩО БУЛОБ З НАМИ?

Правда, скажемо, що українці чесніші від названих народів. Але в часі тих перших збройних змагань вони мали інші лихі сторони, які могли стати тим чинником, що підкопував би нашу державну будівлю. Тими лихими прикметами були: замала національна свідомість і гордість зі своєї національности; (слово „чужинець" викликувало, й ще до певної міри нині викликує, у нас щось гарне, взнесле, а „свій" згірдливе, противно як у інших народів); і лихою прикметою була також замала любов до своєї держави. Правда, багато наших людей вміє плакати на згадку про свій край і свою державу. Але сентиментальний плач не конче є ознакою великої любови. Дуже часто ті, що плачуть, коли прийдеться підчинити себе якійсь великій ідеї, викручуються від цього. Свої особисті переконання вони ставлять вище загальної справи, а тимсамим вище любови до рідного краю. Почуття за-вісти, наприклад, в багатьох випадках затемнює і перевищає любов та хотіння власної держави.

ТРЕБА ЦЕ СПАЛИТИ В ТЕРПІННІ.

Ці лихі прикмети могли згоріти виключно у терпінні. Щойно коли кожний українець й українка усвідомлять собі, що в життю треба боротися, або конати; коли найширший український загал зрозуміє, що вороги прямують до того, щоб нас як расу винищити; а далі зрозуміє, що одинока наша охорона це наше національне скупчення, побудоване на загальній внутрішній (а не інтернаціональній) любві, пошані, справедливості та готовості віддати все за рідну справу — тоді прийде наше воскресення. І буде це воскресення стале, величне, без сказу, без плям, які будуть спалені й змиті у процесі наших терпінь.

Є така казка, яка говорить, що мама одної хворої дитини дуже благала Бога, щоб Він дав тій дитині життя. Тоді Бог заповідив зажурену маму до керниці і в її плесі побачила мама будуче життя своєї дитини. А, побачивши, закричала з цілої сили: „Ні, хай вмирає, бери її Боже!"

Хто зна, чи не булиб ми скрикнули так само, побачивши будуче життя нашої держави, створеної в 1917—20 роках.

Терпіння очищує нас. І тому сьогодня ми всі відчуваємо, що український нарід вже готовий увійти до обітованої землі.

Право і життя.

Судия: — Чому ви фабрикували фальшиві гроші?

Обвинувачений: — Тому, високий суде, бо замало є правдивих...

ПО КРОВІ ДО ВОЛІ

Чорна ріля і зорана
І трупами засіяна......

Слова цеї пісні ставали вже неразсуворою і правдивою дійсністю в історії нашого народу. Земля наша від непамятних часів була вже нераз засіяна трупами і сполочена кровю. Доба княжа, доба-козацька і теперішня доба — всі вони засіяні сотками тисяч жертв. А перед кількома днями побачили ми в американських часописах знимки, які представляють боротьбу Карпатської Січи з мадярськими наїзниками. І бачимо на тих знимках чисте поле, засіяне трупами молодих синів Карпатських гір.

Це рядовики Карпатської Січи, це мала горстка молодих верховинців, що пішли у бій з пів міліоновою мадярською ордою. Вони пішли в бій і в нім гинули. І своєю кровю сполокали нашу українську ріллю.

Дивлячись на ці знимки великий біль мусить стискати серце кожного українця.

Та цей біль не може і не сміє бути таким, щоб викликати в нас смуток чи зневіру. Цей біль повинен стискати наше серце на те, щоб воно ставало каменем, щоб кипіло страшною ненавистю і пімстою до наших ворогів. Діти карпатських гір не зложили свої буйні голови на те, щоб ми за ними жалували, щоб ми плакали. Вони віддали своє життя на те, щоб закріпити в нас ту віру, що тільки жертвами, посвятою, та великою працею можна здобути волю.

Тому, коли цього року будемо співати пісню „**Христос Воскрес!**", коли будемо пригадувати собі, що Христос дав себе розпяти на хресті на те, щоб спасти людство. Пригадаймо собі також за тих рядовиків Карпатської Січи, які віддали своє життя, щоб вказати цілому українському народові ту дорогу, яка веде до спасення, до волі, до своєї держави.

Хай же буде слава, вічна слава Українським Лицарам Карпатської Січі!

Христос Воскрес!

Стефанія Галичин.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

БЕЗСМЕРТНА!

Стільки нещасть довелося нашому народові витерпіти на протязі його існування, що мусимо вірити, що коли ми ще живемо, то хіба тільки тому, що Україна — безсмертна. І так воно видається, коли тепер глядіти на ту нерівну, геройську і завзяту боротьбу, яку повели Січовики в Карпатській Україні з мадярським наїзником.

Якщо Карпатська Україна падає, то падає у бою, падає у боротьбі нашого народу за самостійне життя. А це є новий доказ, що наш нарід вміє боротись за волю. І це щастя, що живемо тепер в таких часах, що цілий світ уже знає про наші геройські подвиги, про геройство Карпатських Січовиків.

В Світлий День Воскресення памятаймо, що це Свято є для нас заповітом, що й наша правда є безсмертна, якщо ми постоїмо за неї так, як це вчинили Герої Карпатських Гір.

Михайло Шмігельський,
Клівленд, О.

РАНЕНИМ І УТІКАЧАМ З КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

ЗАМІСЦЬ ВИСИЛКИ СВЯТОЧНИХ ПОБАЖАНЬ.

Джерзі Ситі, Н. Дж. — В домі У. Н. Союзу зложили з нагоди Христового Воскресення на допомогу раненим і утікачам з Карпатської України по $10: Микола Мурашко, Роман Слободян, Дмитро Галичин, Омелян Ревюк, Лука Мишуга, Володимир Стасюк. По $5: Евген Ляхович, Степан Шумейко, Степан Гладкий. По $3: Осип Стеткевич, Осип Сілецький,, Володимир Кушнір, Дмитро Кравець. По $2: Степан Курлак, Евген Парницький, Микола Близнак, Марія Герман, Степан Шимон, Степан Туринчак, Іван Напованець. По $1: Ольга Онуфрів, Настя Левуш, Милдред Милянович, Одарка Максимович, Ольга Гузар, Теодор Гіль, Теодор Литвиняк. По 50 ц.: Юлія Галичин, Марія Хархан, Степанія Гук і Марія Тесаровська. Разом вислано до „Обєднання $110.

ЗГОРІЛА СОЛОМА ГЕН. ЯНУШАЙТІСА.

У Шилах, кремянецького повіту, в військовій осаді генерала й голови повітової організації ендеків Янушайтіса згоріла солома. З цього приводу львівське „Слово Нар.", ч. 62 робить великий крик, мовляв — це „акт саботажу гайдамаччини" і виступ боївкар'в „з-під знаків запорізького гультайства".

ЄДНІСТЬ, ЧИ НОВИЙ „ЧОТИРОКУТНИК СМЕРТИ"?

Події на Карпатській Україні тронули кожного з нас до глибини душі.

На основі наспілих відомостей завчасно видавати осуд про ці події. Можна хіба ствердити факти, а саме:

1) Федерація українців, чехів та словаків, яка могла відіграти величезну ролю у житті цих трьох народів як і цілої центральної та східньої Европи, розпалася серед дуже трагічних обставин.

2) Наймолодша українська армія та увесь наш нарід перейшов на Карпатській Україні другий історичний „**Чотирокутник смерти**", який у своїх причинах та наслідках зовсім аналогічний до чотирокутника смерти над Збручем та Великій Україні в 1919—20 рр. В обох випадках наша армія відтята від світа, окружена залізним ворожим перстенем. Ріжниця хіба та, що над Збручем в 1919 р. була зорганізована, озброєна стотисячна армія запеклих в боях ветеранів, а тут малесенька горстка січових добровольців, яка в Карпатських горах в одному дні мусіла звести бої з двома ворогами та перевести свою військову організацію!

3) У цих боях нашої армії в 1919 та 1939 рр. американська наша іміграція не виконала свого властивого історичного завдання, а це бути звязковим, лучником між нашою армією та урядом і зовнішнім світом!

Відрухово відчуває це наша іміграція і ставить до проводу вимогу „**Єдности**"!

У „Свободі", ч. 75, в рубриці „**З Дня**" автор дає таку відповідь: „Єдність не осягається механічно, себто тим, що зійдуться провідники усіх партій і подадуть собі руки; тільки ідеольогічно, себто, коли вони всі прийдуть до спільного висновку і плянів, до одних ідей". Цей погляд правильний в нормальних відносинах, себто там, де народ живе й творить своє державне життя; де політичні партії є носіями поступу та державної організації.

На іміграції ці „ідеольогічні" угруповання це штучний витвір. Доказом цього можуть послужити „механічно" обєднані центральні комітети по найбільших осередках нашої іміграції, які існують протягом довгих літ а їх народна праця як під оглядом фінансових збірок так і національної пропаганди стократно більша як праця котрої небудь поодинокої ідеольогічної ґрупи!

Колиж в цих центральних комітетах є які розходження, то вокожному випадку причину цих розходжень можна покласти на карб центральних організацій, а то і делегатів „з краю".

Приймім однак випадок, що ідеольогічне зріжничковання існує серед нашої іміграції.

Чиж не краще тоді піти за поклоном нашого жіноцтва, яке у своїм журналі „**Жінка**" пише:

„Існують часи і ситуації, коли партійні доктрини сходять на другий плян, коли всі ідеольогічні ріжниці стають другорядною річчю, коли мусять затихнути всі внутрішні спори і вся енергія національного організму мусить бути звернена на зовні.

Знає такі хвилини історія державних і недержавних народів. Для державної нації такою хвилиною є момент, коли загрожена її самостійність, або цілість її території; для недержавної нації — момент боротьби за волю. Тоді політичні організації заключають з собою „громадянський мир". Ніхто не резиґнує зі своїх поглядів, не чинить насильства над своїм сумлінням, кожна політична група заховує і надалі свою ідеольоґію, але всі годяться **разом на спільній платформі надрядности інтересів нації!**"

Від цього „громадянського" мира чи війни залежатиме у великій мірі дальша допомога визвольній боротьбі нашого народу.

Хай же в день Воскресення провідні кола нашої іміграції заявлять отверто, чи хочуть вони придержуватись старих правил „най так буде, як бувало" і ждати нового „чотирокутника смерти", чи хочуть „**громадянського мира**", щоб повести наш народ до державного воскресіння!

Д-р Володимир Галан.

БІДНА ВДОВИЦЯ.

Осталася бідна вдовиця з дітьми та з одною квочкою з курятками.

Сказала дітям: — Я йду, щоби щось заробити, а ви вважайте на квочку й курятка. Коли їй що станеться, виб'ю вас!

І показала горнець із медом та сказала:

— Це отруя, не їджте, а то помрете.

І пішла, а діти поприв'язували курята до квочки. Прилетів яструб і поніс квочку з курятами. Вони кричали за квочкою: „Вернися, куди летиш!" Та квочка не чула.

— Тепер ми розбиймо горнець із отруєю, щоби згинути! Як можемо ждати на маму?

Зїли мід.

Як прийшла мама, а тут нема ні квочки з курятами ні меду.

— Де мід?

— Який мід? Ви говорили, що то отруя, тому ми зїли, щоби погинути.

Стала мати бити їх.

Хлопець утік у ліс. Подибав якусь хатину й у ній заночував. Опівночі прийшли опришки. Пють, їдять. Хлопець утік на підрю. Опришки побачили блоху та сказали: „Тут мусить бути чоловік". Знайшли його на підрі. Що зробимо з ним? Замкнули його в бочку. Як стало свитати забралися. Прийшов вовк і став їсти кости та мясо, що його опришки покидали. Хлопець випхав чіп із бочки та схопив вовка за хвіст. Вовк пустився втекати, бочка стала вдряти об древа, доки не розлетілася і так хлопець урятувався.

Ще страшніше.

— Це мусить бути страшне для актора грати три місяці одну й ту саму ролю?

— Але ще страшніше бути жонатим і три роки не відгравати ніякої ролі...

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

ШАРОН, ПА.

Кампанія за приєднання членів.

В неділю дня 2-го квітня відбулися сходини парохії та молоді відносно реорґанізації та кампанії в цілі приєднання якнайбільше членів до Українського Народного Союзу, нашого найбільшого запомогового Товариства на сім континенті.

На ці збори прибув головний орґанізатор п. Василь Загаєвич та о. Проф. Никола Урбанович з Ню Кесл, Па., а також лікар наш д-р Е. Й. Михаленко з Клівленду, О., які дали докладні і вичерпуючі реферати відносно користей, які виносить кожний, що став членом У. Н. С.

Велике зацікавлення виявилося зі згаданих відчитів, бо рішено одноголосно відбути загальні збори на четвер 13 квітня ц. р. в цілі вибору нового заряду, головно з молоді, та вписання і переведення реґістрації нових членів. Місцевий священик о. Володимир Загоруйко взиває якнайчисленніше вписуватися в члени У. Н. Союзу, якого членом він сам є 16 літ.

Збори зачалися в 3 год. пополудні в салі місцевої української православної церкви св. Івана при численній участі молоді і старшого громадянства.

Збори закінчено відспіванням „Не пора" та в 7 год. вечором всі одушевлені розійшлись домів в надії якнайчисленніше прибути на 13-го квітня на сходини.

о. Д. Поліщук.

БЮТЬ ВІКНА В САМБОРІ.

Минулого тижня якісь люди вибили вікна в будинку „Рідної Школи" в Самборі та по вставленні нових шиб, чергової ночі вибили вікна вдруге. Ніччю з 27. на 28. лютого вибили вікна в будинку „Української Бесіди", де мають приміщення крім „Української Бесіди" ще й канцелярія „Просвіти", філія „Союзу Українок" та інші. Тої самої ночі вибили шиби в домі проф. Шумного.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬ ВЕЛИКОДНИЙ КОШИК.
(Рисунок Марії Кострубяк, з Ленсдейл, Па.)

ЗДЕМОЛЮВАЛИ ЧИТАЛЬНЮ „ПРОСВІТИ" В ПАВЛОВІ.

У Павлові, пошта Холоїв, „якісь" напасники вибили шиби в вікні Читальні „Просвіти", куди продісталися до нутра Читальні, де знищили декорації й лямпи, розбили шафу, відки забрали й подерли 8 пар шараварів; подерли портрет Т. Шевченка, образ українських князів, королів і гетьманів і образ св. Йосафата! Втрата около 300 зл.

МОЛОКО І ВІТАМІНИ.

Наукові досліди виказали, що соняшні промені падаючи на молоко зменшують у ньому видатно скількість вітаміни Ц. Тому лікарі поручають переховувати молоко в темряві або у темних пляшках. Щоб зменшити скількість бактерій у свіжо-видоєнім молоці запропонував данський молочар додавати вуглевий квас до начинь з молоком у скількости 50 ґр. на ведро.

ЧИ ПОЛЬЩІ ГРОЗИТЬ БРАК МОЛОДИХ УЧЕНИХ?

На таку тему розписав польський часопис з Варшави „Час" анкету. В 64-ому числі з 5-го березня оголошує „Час" перші дві відповіди: проф. Іґн. Хшановського й проф. Л. Вахгольця, обох з Кракова. Проф. Хшановський стверджує „втечу молоді від научних і дослідних праць", а проф. Вахгольц каже: „Наша теперішня молодь не виявляє запалу до научної праці й до неї не горнеться".

95% НАСЕЛЕННЯ ВИЛЬНА НЕ БУЛО В ТЕАТРІ.

У Вильні ствердили, що 95% населення цього міста ніколи не було в театрі, а 75% в кіні.

ПОБИЛИ ЖІНОК У ЧЕРЧИКУ.

У Черчику, повіт Яворів, „якісь" напасники побили наших жінок. До Львова приїхало кілька побитих жінок до лічниці.

Тіла Січовиків, що погибли в боротьбі при геройській обороні Хусту, столиці Карпатської України. Полягли, щоб своєю геройською смертю приспішити Воскресення Великої України — ідеалу 45-міліонового українського народу.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На поміч раненим і втікачам з Карпатської України.

Дня 2 квітня ц. р. членниці Червоного Хреста ОДВУ ч. 1. в Ню Йорку зійшлися на короткі наради. Голова відділу Анна Середа прочитала зібраним телеґраму д-ра Лисяка з Данціґу до Обєднання в Америці, в якій він просить про негайну поміч для рятування ранених і втікачів з Карпатської України, а також поручає звернутись до Американського Червоного Хреста за поміччю.

Реферуючи цю справу голова сказала, що кожний нарід на світі сам собі помагає. Ось німці видали навіть почтову марку, на якій написано „Нарід помагає сам собі". Завданням тої марки було привчити німецький нарід, щоб він в нічім не спускався на когось іншого, тільки, щоб сам усюди хапався сам собі помагати. Це найпевніший шлях.

І ми в тій тяжкій для нас хвилі в першій мірі самі берімся до помочі тим нашим героям, що у нерівному бою кровавились за волю свого народу. Поміч тим нещасливцям повинна наступити від цілого українського народу. Але в першій мірі це діло наших жінок; це їх діло заниматися піклуванням ранених, та завязуванням їхніх ран. Українське жіноцтво, що вступило до Українського Червоного Хреста ОДВУ вже давно поставило собі за завдання опіку над тими, що в боротьбі з ворогами надірвали своє здоровля, зазнали ран. Тепер пора нашому жіноцтву вивязатись із тих своїх обовязків якслід. Нехай наше жіноцтво відчує цей біль, який переносять наші зранені герої, чи то як утікачі, в чужих краях, чи може десь у ворожім полоні. Берімся скоро до праці і чимскорше поспішім їм з помочею.

Дальше в дискусії забирала слово пані М. Демидчук, секретарка відділу, і прочитала відозву ОДВУ, видану також в тій цілі. Пані Гладун говорила, що просити помочі в Американськім Червонім Хресті, у Вашинґтоні, як вчить попередний досвід, багато не поможе. Тому вона піддержала думку голови рахувати виключно на власні сили і самим орґанізувати підмогу. Коли 50 відділів У.Ч.Х. виконають скоро свій обовязок, то й поміч буде велика і безпроволочна. В дискусії брали ще участь пані: Бучко, Лехицька, Гук і інші. Наради постановили дати з каси $25 на поміч раненим і втікачам. До тої суми додали ще від себе членниці других $25, разом $50 вислано через Обєднання на призначену ціль. Зложили: Анна Середа $10; Сестрицтво Пр. Діви з Бруклина $5; по $2: Марія Гурин, Анна Гладун; по $1: Михайлина Мельник, п. Білинська, п. Ковальчук, п. Лехицька, п. Бучко. Збірка грошей триває далі.

Анна Середа,
голова від. 1. У.Ч.Х. ОДВУ.

БІЛОРУСЬКИЙ ЧАСОПИС ДЛЯ ДІТЕЙ.

Вийшло 3-тє (14-те) число „Зорки", білоруського часопису для дітей (додаток до „Хрисьціянской Думкі", ч. 8 (192) у Вильні). Редактор „Зорки" — Я. Пазняк; видавець — о. А. Станкевич. — Звертає на себе увагу дуже актуальний заклик до дітвори, щоб пізнавала білоруську азбуку гражданкою. Під закликом подана латинка й гражданка коло себе. Якщо взяти під увагу, що білоруську дітвору — як і українську напр. на Поліссі — зовсім не вчать гражданки; заклик „Зорки" дуже на часі!

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 6. квітня помер у Ню Йорку

ОЛЕКСА ЛУЦІВ.

Прожив 58 літ.

Був членом Т-ва ім. Маркіяна Шашкевича, відділ 94. У. Н. Помочі в Ню Йорку.

Похорон відбудеться 10. квітня, в 1:30 попол., з похоронного заведення Петра Яреми, 129 E. 7. вул., до укр. православної церкви на 14. вул.

Проситься всіх членів відділу взяти участь в похороні.

Микола Доскоч, секр.

КУПЕЦЬ, ЩО ОГОЛОШУЄТЬСЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРЕСІ, ЗАСЛУГУЄ НА ПОПЕРТЯ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

ЗА НАВЧАННЯ — У РЕКРУТИ

Громадяни села Залуче над Черемошем власним коштом збудували були собі в 19-тому столітті школу і прийняли на вчителя Григора Воевідку, який був дяком у Княжу. Хоч Галичина належала до Австрії майже 60 літ, поляки все ще мали силу. Діялося це **1840. року.** Полякам не сподобалося, що українські селяни хочуть освіти, хочуть, щоб їх діти вміли читати і писати, тому постаралися, що учителя Воевідку забрали у рекрути. Громадяни села Залуче внесли проти того насильства протест і просьбу до своєї духовної влади. Документ цей зберігся до наших часів. Читаємо в ньому м. і.:

„Громада сама поклала школу і обіцялася платити учителеві і платить. 15 літ ми самі школу утримуємо і діти посилаєм. Не знати, що це значить, що наші теперішні дідичі не люблять нашої школи. Зараз, як у село прийшов пан Айвас приказав зловити учителя Воевідку та віддати в рекрути, **хоч він горбатий.** Заковали його в кайдани і били. Віддали його до війська, хоч уже трьох його братів служить при війську.

„Хлопців, які вміють читати, бере дідич до плуга і насміхається: Забудеш азбуку. Нас бідних простаків відав (мабуть) ніколи не допустять, щоб ми хоч стільки вміли читати, щоб ми Бога і цісаря шанувати знали.

„Чуємо, що німих і глухих учать читати, а ми ні глухі ні німі і самі платимо за школу, не знаємо, що це значить, що так не люблять нашої школи; кожному, який досі навчився, допікають".

*

Подібне діється і тепер — хоч уже від тоді минає 100 літ. Де українці стараються про освіту, де основують самоосвітні кружки, читальні, за це їх стрічає кара, грошева або вязниця, а всякі товариства розвязують. Таке сталося напр. у Бережанщині — де влада припинила діяльність усіх українських культурно-освітніх товариств.

Степан Мусійчук.

ПРОБЛЕСКИ ВЕСНИ

Ще у повітрі чути зимою,
Вітер ще віє сумом, тугою
І тільки сосна ще зеленіє,
Береза дивні мріє вже сни,
Бо сонце світить, проблеск весни.

Ще на півночі ледяні гори,
Ледами вкрите ще Чорне море,
У степах сніг ще де-де біліє,
А десь зза гір вже пісня дзвенить,
Там на заході проблеск весни.

Ґори Кавказькі ще в тьмі дрімають,
Дон, Дністер й Дніпр сили збірають,
Щоби жбурнути ледами в море,
Щоби понести вість в низини,
Що вже в Карпатах проблеск весни.

Кіплінґ у книгарні.

Великий англійський письменник Кіплінґ хотів купити в книгарні одну книжку.

— Але, чи вона цікава? — запитав.

— Не знаю, я не читав її, — відповів книгар.

— Якто? Продаєте книжки, а не читаєте їх!

— Гм, — усміхнувся книгар, — не розумію вашого здивування. Чи, якби я був аптикарем, то я мав би пробувати всі лікарства?

АЛЬКОГОЛЬ І НАЩАДКИ

Алькоголь — ця отрута людства, є віддавна предметом наукових дослідів, що займаються впливом алькогольних напитків на тіло і душу людини. Зокрема цікавляться лікарі питанням про вплив алькоголю на нащадків.

Недавно помістив у лікарській пресі цікаву статтю на цю тему німецький лікар Шак із Гіґієнічного заведення у Фрибурґу. Він стверджує, що більшість дослідників цієї справи переважно не признає можливости безпосередньо шкідливого впливу алькоголю на полові розродчі клітини, що потверджують також відповідні досліди на тваринах. Зґаданий лікар гіґієніст перевів докладні досліди людности в одному містечку, що лежить в окрузі славних баденських винниць. Місцеве населення вважає, що тамошня джерельна вода недобра до пиття, зате вино хвалять собі як „зміцняльний напиток". Через те мешканці згаданого містечка гасять спрагу тільки вином. Таксамо і немовлятам дають пити вино, а діти приносять зі собою вино до дитячих садків. Цей звичай ужитку вина замісць води до гашення спраги істнує вже від кількох століть, десь від 16 ст., коли у тих сторонах почали були годівлю винограду. Тому згадане містечко є просто ідеальним предметом для таких дослідів. Д-р Шак каже, що якби алькоголь дійсно виливав шкідливо на нащадків, то його шкідливий вплив мусів би вже давно виступити. Докладні-ж фізичні та психічні досліди дітей і порівнання їх з пересічними здоровими дітьми не виказали ніякого зменшення фізичних вартостей. Досліди ствержених психічних дефектів не дозволяють на твердження, що вони походять виключно від алькоголю, бо в інших містах нпр. у Гамбурзі, де куди менше вживають алькоголю відсоток умово-недорозвиненої молоді вищий. Таксамо не можна було виказати з цілою певністю, щоб поступ у науці дітей, що пють вино, був гірший ніж у дітей, що пють воду. В усякому разі, зазначує згаданий лікар, досліди коло 3,000 мешканців того незвичайного містечка не позволяють на висновок, що надуживання алькоголю у предків відбивається шкідливо на потомству. Таксамо і діти, що вживають у тому містечку вино не проявляють ніяких поважніших відхилів від норми.

М. Костишин.

ЧУЄШ, БРАТЕ!

Чуєш, брате, чуєш, друже!
З Верховини жах несесь,
Дрожить серце, болить дуже,
Мов з клітини пташка рвесь.

Там, де воля гомоніла,
Де ланцюг кайдан упав,
Сосна з гордощів шуміла,
Орел в хмари підлітав.

Де моторний легінь жвавий
Підняв вольности топір,
Тай кинувся в бій кровавий,
Грудьми ставити опір.

В бою трупом повалився,
Не зсоромив пімсти гнів,
Лиш з судьбою помирився,
Землю кровю напоїв.

Чуєш, брате, весна дише!
Ворог край наш зруйнував,
Лиш сніг тає, кровю пише,
„Тут за волю труп упав!"

Добрий лік.

— Ти був у лікаря? Що він сказав?

— Записав мені лік на поти.

— Порошок чи напиток?

— Ні, рахунок.

ЗАХОВАЙТЕ СОБІ СВЯТОЧНЕ ЧИСЛО, ЩОБ ПОШУКАТИ В НЬОМУ БИЗНЕСОВОЇ ФІРМИ, ЯК ВАМ ТРАПИТЬСЯ НАГОДА

КАМЯНЕЦЬ ПОДІЛЬСЬКИЙ

(Історичний нарис).

Чудово розложився Камянець, побудований між горами на стрімкій скелі, що окружена глибоким роздолом, опоясалась бистрою рікою Смотричем і виглядає наче острів. По роздолі, що опоясує Камянець, і поза розділ до гір, вибігли передмістя із зеленими садами, з білими, чистенькими домиками. По горах розкинулись передліски та потягнулись до великих лісів, а гори, що відірвались від Карпат, порозбігалися численими горбиками аж до Межибірських гір. На верху скелі замок збудований розмірно на чорноземі, яку природа насипала в середину тієї скелі, наче на знак, що там будуть жити люди. Над містом домінують вежі, а над вежами золотистий образ Богородиці, який станув на турецькій джамії (святині) і на турецькому півмісяці, наче знак туркам, що Україна не боїться їх сили.

Відколи люди замешкали подільські долини та горби, було і те місце ними заселене на якому нині стоїть Камянець. Бо околиця кругом гарна і приємна, земля врожайна, а в повітрі багато запаху і теплоти, місце безпечне. Від непамятних часів було це місце охороною і обороною від нападів численних ватаг, що шлялися по степах за Дніпром. У старину відоме було це місто під назвою **Петродава**, що значить Камінка. Його зруйнували половці та чернигівські князі, а коли вже і слід йог загинув, один із Коріятовичів, литовських князів, відібравши татарам землю Подільську в 1331 році, відбудував це місто, яке недовго потім стало одинокою і найважнішою та ніколи нездобутою твердинею України.

Турки, татари, волохи та козаки облягали Камянець багато разів, одначе все даремно. В 1621 році султан Осман з великим військом прийшов під Камянець, обіхав його зусіх боків, глянув і спитав: „Хто так сильно укріпив це місто?" „Бог" відповіли покірно султанові прибічники. „Так і Бог його здобуває" сказав султан і став наступати з військом на Панківці, одначе незадовго і цю твердиню оставив і пішов туди, звідкіля прийшов. А в 1633 році козаки та татари великою силою облягали Камянець. Гетьман Конецьпольський твердиню оборонив. В 1656 році 120,000 козаків знову облягало Камянець, одначе знову безуспішно. В 1672 р. дістався Камянець туркам, хоч вони його не здобули. Облягав тоді великий везир із величезною силою. Комендант Камянця, або уповаючи в силу замку, або польським звичаєм бувши в незгоді з королем Іваном Собіським, не прийняв його залоги. За якийсь час порохівня замку, запалена з необережности, вилетіла в повітря. Не було чим стріляти, не було доволі сили, щоб вийти проти турка і ґенерал подільських земель мусів уступити з Камянця. Так християнство утратило дуже важну твердиню. На знак перемоги Магомед IV. в'їхав на коні до катедральної церкви, так як Магомед II. після здобуття Царгороду в'їхав у церкву св. Софії. Камянець оставав у турецьких руках аж до Карловацької умови, заключеної 1699 року. Наслідком тієї умови турки віддали Польщі Камянець. Відтоді Камянець став знову підноситися, побудували багато святинь, зросло населення, забагатів.

Висока і довга мурована гребля наче острів із островом лучить Камянець із замком, у якому за польських часів замикали засуджених на досмертну вязницю. Мури міста порозпадалися, а всеж Камянець похожий на твердиню.

Камянець із давен-давна заселювали українці; живуть там теж вірмени та поляки. Вірмени із своєї батьківщини Вірменії розійшлися як купці по всьому світі. Вони крім Камянця живуть і у Львові й інших містах, одначе спольщилися вже.

Камянець на основі королівських привілеїв правився майже самостійно. Мав свого проконсуля, війтів і лавників. Та що в усій Польщі було безладдя, то воно не минуло і Камянця. Що Польща сама причинилася до свого упадку, маємо на це докази також у камянецьких рукописах. Рукописи ті турки вивезли на кораблях, які за великі гроші викупив львівський український епископ Йосиф Шумлянський, що був теж (як і нинішній львівський митрополит) епископом Галича та Камянця. Рукописи ті дуже важні докази для шляхти українських земель, бо там є їх родоводи, там права їх власности від оснування Камянця.

Мешканці Камянця відзначалися все хоробрістю, тому польські королі надавали їм привілеї. Король Жигмонт III. поширив привілеї Камянця так, що заборонив жидам поселюватися в місті та на передмістях. Мандрівним жидам не вільно було зупинятися в Камянці довше як три дні, а то під утратою втрати майна. Тоді вважали, що польський король Казимир, спроваджуючи жидів до Польщі та до Галичини, наніс тим землям багато шкоди. Такими привілеями старались польські королі направити шкоду.

За володіння Атгуста II. стали жиди таки вкрадатися до Камянця, одначе 1750 року на основі урядового розпорядку вигнали їх до 24 годин. Їх школу (божницю) збурили, а доми їх перейшли на міський скарб. Щойно в пізніших часах стали жиди жити і в Камянці. Станислав Август перший дозволив міським службовцям у Камянці вживати шабель, а так зрівняв камянецьких міщан із міщанами столиць і головних міст. По інших містах міські службовці носили на знак своєї служби палиці.

В Камянці було коло 18 святинь, багато з них знищили турки, а деякі гарніші перебудували на мечети. Так напр. на катедрі домурували круглу вежу з ґалерією (звідки кликано на молитву). З тієї вежі видно твесь Камянець і околицю аж до Хотина.

В 1919 р. Камянець Подільський на короткий час став осідком двох українських урядів — голови Директорії та головного отамана Армії УНР Симона Петлюри і диктатора ЗУНР Евгена Петрушевича. Тоді то Камянець послужив як випадова база для широкозакроєної протибольшевицької акції. Тут у Камянці повторилося ще раз те, чого доконала вже раз Ґалицька Армія своєю чортківською офензивою, коли то майже голіруч, бо при недостатку муніції витиснула була добре озброєну польську армію майже по Львів. І так само офензива, що почалася була з Камянця Подільського майже виперла большевиків із України, а 31. серпня 1919 року українські війська зайняли Київ.

Степан Мусійчук.

ВЕЛИКДЕНЬ, СОНЦЕ СХОДИТЬ

Великдень. Сонце сходить.
Процесія вкруг церкви ходить,
Обійшла й стала
І вся громада враз заспівала:
„Христос Воскрес!"
Десь в горах дивний
Відгомін гуде,
І раптом пісня урвалась.
Замовкли, стихли дзвони.
Що? Крісів свист! Йдуть мадярони!
Вже чути сальви...
Пішли у гори, в села алярми:
„У бій! Січ зове.
Нехай Карпатська
Вкраїна живе,
Для Бога хвали й слави!"
Великдень. Йдуть з пасками
Мами і діти із старцями.
А молодь... Гине...
Бо Спас встав з гроба, а в Верховині
Свіжа кров пливе,
Нових Героїв
Сотки в нас паде
За Воскресення України.
Великдень. Сонце сходить.
Нова весна до нас надходить
Й родить Героїв.
Зродиться местник з неволі й болів,
Земля потрясесь
І в нас, по страстях,
Христос Воскресе!
І заспіваєм на волі.
Великдень. Сонце зійде.
На захід й схід, наш местник піде
І не спочине,
Аж поки ворог в нас не загине...
Хуст, Київ і Львів
Співати буде
Воскресний свій спів,
На славу Христа й України.

Наші діти.

Вчитель стрічає учня:

— Слухай, Тарасе, ти в школі казав, що хворий, а тепер з копаним мячем!

— А, бо мама казали, що копаний мяч це моя хороба, прошу пана професора.

БИЗНЕСМЕН, ЩО ОГОЛОШУЄТЬСЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ҐАЗЕТІ, ПОМАГАЄ ЧИТАЧАМ ОПЛАЧУВАТИ ҐАЗЕТУ

ВЕЛИКДЕНЬ В НАРОДНІХ ЖАРТАХ

Розбрикалися.

Поніс чоловік святити паску, яйця, мясо. Як посвятив і сходив з гори, поховзнувся на ожеледі тай упав. Як падав, його свячене повилітало з простирала тай зачало котитися в долину до потока. Чоловік за тими й собі. Прилетів на потік, позбирав все тай каже до паски: „Та вже тому малому драntю не дивуюся, але що тобі, стара корово, хочеться брикати!"

Свиня свинею.

Поніс чоловік на Великдень святити паску, яйця, мясо. Посвятив, вертає домів. Але на дворі було слизько; поховзнувся, перехилився на один бік, а мясо вилетіло з простирала, впало на землю й обвалялося в болото. Підносить він його й каже: „І святи свиню, а свиня все буде свинею".

Липова паска.

Були два брати. Один з них був багач, а другий бідний. І багач напік на Великдень пасок статком, скільки йому було потрібно, а бідний не мав з чого спекти й одної. Пішов він у ліс, зрізав липу, відрізав малий ковбаник і обробив його якраз так, як виглядає паска.

І поніс він цю липову паску на Великень на цвинтар святити. І поставив свою діничку зараз коло братового приносу. Багацькі паски були великі й, як їх виняли з печі, порозпадалися. Зате в бідного брата паска була дуже гладонька.

Вподобав собі багач цю паску й каже до брата: „Заміняймося за паску. Я тобі дам дві за твою одну, тільки дай мені свою гладоньку!" Бідний згодився.

Приніс багач паску до дому й спросив знайомих, приятелів і священика й дяка на свячене. Зачав краяти паску. А тут в неї й ніж не хоче лізти. Взяв він сокиру й ледво розрубав. Як побачив, що вона деревяна, він і каже до священика: „Чи бачите, отче, дав Бог чудо, що переміняв з хліба дерево".

Що він свої паски обміняв, зо встиду й не признавався.

За цента.

Пішов гуцул у місто купити всячини на свята. Зайшов до корінного склепу й каже: „Дайте мені за крейцар коріння!" — „Якого?"

„Ну, перцю, гвоздиків, мацамому, гамбару, тай того чорного, що з лабами".

Між кумами.

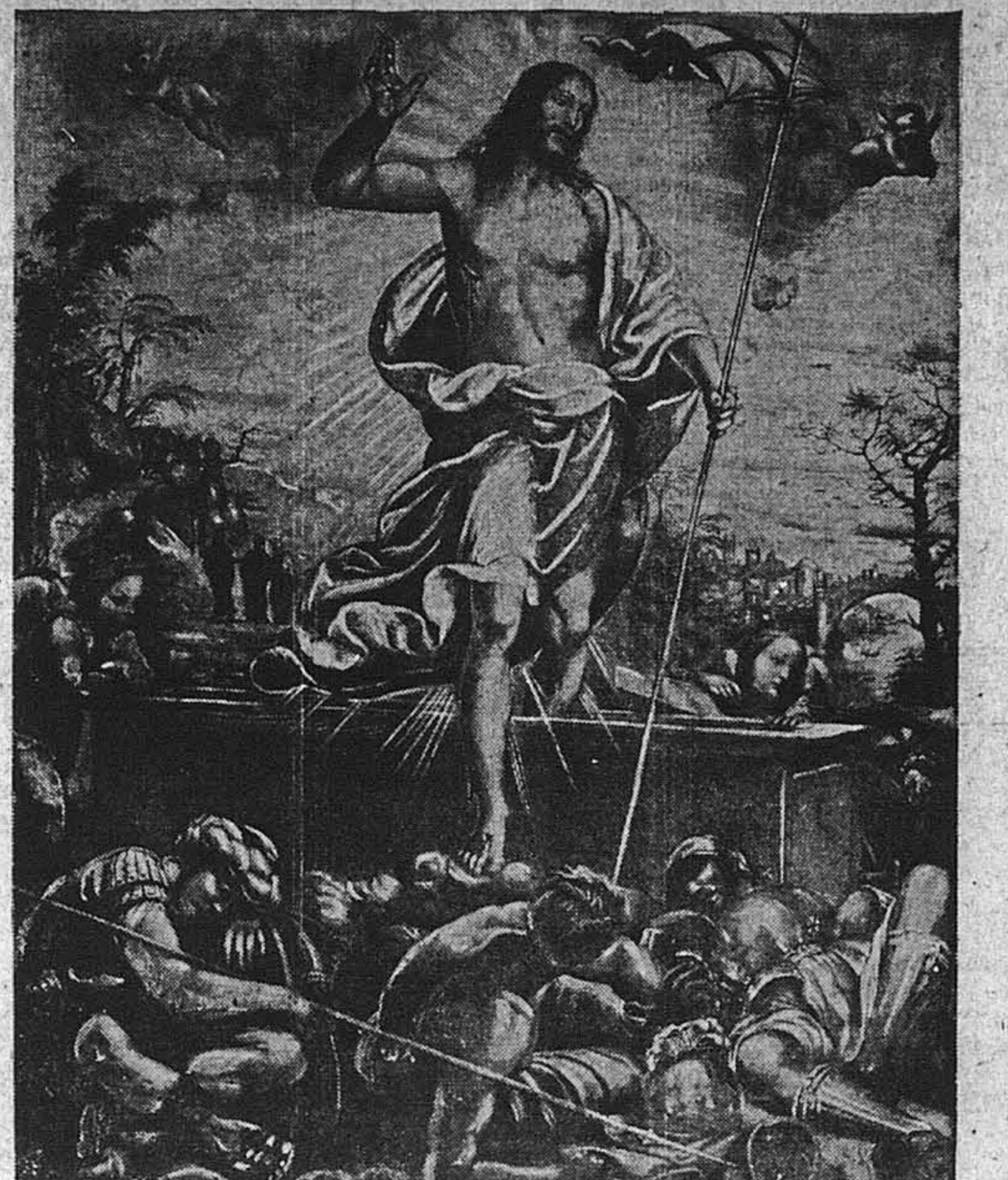
Здибався раз московський селянин з нашим.

„Що в вас нового чувати?" — питається наш у москаля.

„Гаразд, славити Бога. Наш цар справляв недавно весілля своїй дочці. Наварили на весілля так багато борщу, що прийшлось шумовиння збирати, то човнами по борщу плили".

Поміркував собі наш селянин, що москаль йому бреше, й каже: „А в нас виляли такий великий дзвін, що як задзвонили в нього останнього Великодня, то до цьогорічного Великодня гудів".

Догадався й москаль й собі, що той йому хлібом за хліб відплачує тай каже: „Я, брате, побрехав, але ти такой перебрехав".

"THE RESURRECTION," by Giovanni Antonio Bazzi (Sodoma)

ЯК УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД БОРОНИВСЯ ВІД НАКИНЕНОГО ЙОМУ КНЯЗЯ

По втраті своєї української держави українці, що жили поза землями галицького князівства, почувалися спершу під литовською денастією мов у своїй рідній державі. Рід литовських князів пройнявся українською культурою, на великокняжому дворі говорили по українськи або по білоруськи, по білорусько - українське писалися теж усі урядові акти. Також інший лад був у Польщі, а інший в литовсько-руському (українському) князівстві. В Польщі вся шляхта мала рівні права, дуже малі права мало міщанство, а без ніяких прав було селянство. На литовсько - українських землях верховодили князі та маґнати, а їм підлялало нижче боярство. Затеж селянство не було так закріпощене як у Польщі.

Поляки відсамого початку, себто від вибору королем Ягайла змагали до того, щоб литовсько - українські землі якнайтісніше злучити з Польщею, а навпаки того не бажали ні литовські ні українські бояри. І вони робили це так, що коли поляки вибрали собі когось із ягайловичів королем, то вони зараз вибирали собі великим князем литовсько - української держави його молодшого брата, щоб не допустити до тіснішої злуки з Польщею. І так уже за Ягайла був великим князем Витовт. Так було аж до Казимира Ягайловича.

Казимир Ягайлович не хотів дозволити, щоб литовсько-українське князівство мало окремого великого князя, є всю управу віддав литовським панам. Сам часом лише приїздив із Польщі до великого князівства литовського. Литовські пани були вдоволені з того, що самі правлять українською землею по своїй волі, а рівночасно в біді мають поміч від Польщі. Не маючи собою ніякої загрози, вони тепер уже не вважали потрібним рахуватися з українськими та білоруськими боярами, хотіли всім правити самі, не полишаючи їм нічого. На Волинь давали намісниками часом українців, часом литовців. Коли умер київський князь Семен Олелькович у 1470 році, не схотіли віддати київського князівства його родині. Даремне Семен нагадував перед смертю свою вірну службу Казимирові — цілсав йому в дарунку свій лук і свого коня, на якім їздив на війну, та просив, щоб за цю службу був ласкавий для його родини. Даремне і кияни просили щоб дати їм за князя молодшого Семенового брата Михайла, що тоді був литовським намісником у Новгороді. Литовські князі завзялися не давати Києва Олельковичам, а відіслати його на звичайну провінцію. До Києва постановили післати литовця Мартина Ґаштовта. Казимир згодився на домагання литовців, Семеновій сімї дав Слуцьке князівство (на Білоруси) а Київ Ґаштовтові. Коли кияни довідалися, післали сказати, що Ґаштовта рішуче не приймуть, бо він не княжого роду і чужинець-католик. Зарікалися хоч усі головами наложити. І двічі не спускали Ґаштовта до себе, як він приїхав до них на воєвідство. Вкінці просили Казимира, щоб дав їм князя православної віри, шануючи давню славу Києва. Одначе литовські пани завзялися, **післали з Ґаштовтом військо і кияне кінець-кінців мусіли піддатися.** Прийняли литовця, схилили голову перед литовцем.

Ця подія зробила сильне враження на Україні і на Білоруси. З жалем згадували, як колись **Литва київським князям давала дань ликом та віниками** (мітлами), **бо була дуже бідна, нічого гідного не мали, а тепер вони тій самій Литві мусіли покоритися.** Українці всеж таки постановили визволитися з литовсько-польського ярма. Змовниками проводив сам Михайло Олелькович. До змови прилучилися своякі Михайла Олельковича і молдавський воєвода Стефан. Змову викрили заздалегідь у 1481 році. Одному з головних учасників змови князеві Більському (стриєчному братові Михайла) вдалося втекти у Московщину. Втік він на коні з самою душею, в одній сорочці, навіть молодої жінки не вспів узяти зі собою, оставив зараз по шлюбі. Її не пустили до нього з Литви. Олельковичеві і його своякові князеві Іванові Гольшанському відрубали голови. Їх обвинувачували, що хотіли схопити Казимира й убити.

ОПРИШОК.

Чоловік задумав пристати до опришків. Стрінув його заяць.

— Куди йдеш?

— Йду до опришків.

— А не міг би я також піти з тобою?

— Чому ні, ходи. Так вони зустріли лисицю.

— Куди йдеш, чоловіче добрий?

— Йду до опришків.

— Піду й я з тобою!

Так сказав і борсук, дикий кабан, ведмідь, один великий птах.

Лисиця спитала цю опришківську дружину:

„Хто буде збирати харчі?" — та зараз вона сказала ведмедеві: „А нумо, ти йди до ліса", кабанові: „Принеси млива", заяцеві: „капусти", а сама лисиця пішла та принесла сім курей. Птах приніс води, вовк барана. Тут наїлися і напилися.

Лисиця сказала всім: „А тепер ходімо, оженемо безвусого гарамбашу. Пішли у Стамбул і на велике поле. У полі орали чотири воли, а тепер пустили їх на пашу. Лисиця запрягла вовка та ведмедя, кабана та борсука, заяць схопив за сворінь, а лисиця за чепиги. Понеслася вістка по Стамбулі. Стали люди кричати: „Дивіть, яке чудо". І цар почув це, помолився при „Пенджері" (вікні), і дочка його султанівна. Великий птах прилетів, схопив її за шию та заніс гарамбаші. Цісар зібрав військо, щоб шукати дочки, а лисиця каже: „Нумо ти, ведмедю, збери всіх ведмедів, ти вовче всіх вовків, ти борсуче всіх борсуків, кабане всіх кабанів, а як прийде військо, ви вовки душіть коні колінами, ви ведмеді бийте дручками та камінням, заяці гризіть коліна, птахи очі видовбуйте".

Так зробили та розбили військо, потім вернулися у Боснію та жили щасливо й весело.

Анальфабети.

Прийшло раз розпорядження нашому війтові зі староства, щоби зараз же скласти й післати список усіх анальфабетів з села. Прочитав то війт раз, прочитав удруге, але зрозуміти, що від нього хочуть пан повітовий начальник, не міг, ані руш. А-наль-фа-бе-ти... На всі боки обертав папір: і хтоб то, до дідька, тут міг такий бути?!... Питатися когось не хотів — авторитет і становище начальника не дозволяли — бо ще би тось подумав, що дурний.

Але коли побачив, що сам собі з тим ради не дасть, закликав сільського сторожа — той був у світі і напевно вгадає, хто то ті аналь-фа-бе-ти!

Сторож покрутив вуса, сплюнув направо й наліво та й каже: — Пане війте, над тим нема що довго й думати, Хтоб же інший то міг бути тут, як не ви, ваш заступник і я.

Війт відітхнув, поплескав сторожа по плечах й список відіслав. Що йому на те відписали — про те вже годі довідатись.

Василь Пачовський.

СВЯТО ПИСАНОК

З давніх звичаїв побіч Свят Вечора залишилося в цілій Україні соборне свято Великодня в день Воскресення Христового, коли сходиться вся родина побажати собі свяченого яйця та поїсти поросятини з паскою в імя давньої хліборобської традиції. Те свято зберегло старовинну поганську назву „Великдень", бо припадає в часі перемоги дня над ніччю в давне поганське свято сонця. З „Великоднем" було споконвіку звязане вживання писанок, що їх тоді дівчата своїм хлопцям дарували, як чортогін від усякої нечистої сили.

З Великоднем і досі зявляються в нас два роди крашених яєць: крашанки і писанки. Крашанкою або галункою зветься яйце помальоване однією краскою без ніяких орнаментів. Писанка це яйце орнаментоване ріжнобарвними оздобами та взорами.

Крашанка завжди бувала варена або печена, заздалегідь призначена на жертву; нею або гралися в „битка" та в „котка", або нею обовязково розговлялися. Вона відповідає у нас жидівському „агнцеві". В Московщині ролю крашанки грає сир, що заступає „паску" (такий притаманний для пастушного народу).

Навпаки писанка ніколи не була печена ні варена, тільки завсіди сира, бо не годилося її варити ні гратися нею, щоб не знищити животворної сили сонця; тимто вона була покрита святими символами соняшного культу.

У всіх народів поширене оповідання про яйце, як про джерело життя і навіть, як про джерело всесвіту. Індійці оповідали про повстання світу, як про золоте яйце, що плавало по водах як сонце. Грецькі та римські фільософи виводили походження всесвіту від яйця (аб ово). Сумцов подає фінський переказ з „Калевали", як з розбитого яйця утворився всесвіт, з жовтка стало сонце з білка місяць. Подібні перекази знаходимо і в словян. Римляни барвили яйця, вживаючи їх при ріжних обрядах; перси витали один одного з новим роком ріжнобарвним яйцем.

Так і наші писанки мають значіння червогонів (апотропейонів) проти хоріб і навіть проти грому. Значіння писанки подвійне: 1) значіння самого яйця, що носить у собі зародок півня (соняшної птиці, яка піннням очищує нову хату), 2) значіння орнаментів — символів сонця, якими покрита писанка.

Писанкова орнаментація має свій вироблений постійний стиль, вона відріжняється від орнаментів звязаних з матеріялами і поверхнями на інших предметах побуту. Поверхня писанки куляста покрита дуже майстерно; усі орнаменти повязані в ріжних комбінаціях в одну композицію, вироблену давньою традицією. Всі дослідувачі писанок помітили, що таку орнаментику могли виробити дуже великі майстри великої доби впродовж немалого часу. Коли вглядітися в поверхню писанок, то вона робить враження живої; деякі орнаменти роблять таке враження, ніби ціла поверхня ворушиться.

Ця думка і мета лежить уже в символіці яйця і писанки, як символу життя, але без сумніву теперішні малярки не думали про це, а вони одержали такий орнамент з досягненнями і ефектами готовий як традицію з високо-артистичного центру, якою була Мала Азія, Крета або Єгипет. Найменший відступ від традиції або перерва в ній або заступлений давній орнамент написом, чи новітнім мотивом — показує повну нездарність сучасної людини зробити в орнаменті щось подібне, доцільне й ефектовне при змальованні руху. Тільки справою, переказаною століттями можемо вияснити, що безграмотна малярка виводить писальцем по лушпинці з яйця воском або барвилами з ростин рівними тоненькими лініями всі орнаменти, збережені з доби культу сонця в традиції стоїть. Всі закрути, всі геометричні фігури, всі хрестики і листки виходять як вимірені, рівні, легкі лініями на кулистій поверхні повні гармонії і руху. Але коли найбільше вправна в рисунку рука хоче змалювати напис чи щось незгідне з давнім взором, то це виходить кострубате і недостроєне до стилю, виробленого в часі культу сонця.

Маємо три основні типи писанкових орнаментів: 1) Свастика (по українськи: ломаний хрест, гачковий хрест, або млиночок). 2) Трикветер (по українськи: троянок, триніг). 3) Розета (по українськи: повна рожа, або зірка) Всі три типи є символами з культу сонця; виступають на яйці вписані в круг, решта орнаментів мають той самий принцип конструкції, міняються або ускладняються, набуваючи форми і назви ростинні або животинні.

Свастика або гачковий хрест, це собою чотирі гачки під простим кутом, які виходять з одного центру. Ось вони виступають у нас під назвами: пявки, зозулині чобітки, вітрачки, півники, волові вочі і т. д.

Трикветер або троячок складається з трьох гачків, що виходять з одного центра під кутом 120°. Вони називаються у нас: павуки, троячки, жуки і т. д.

Розета, або зірка, це орнамент, що міг утворитися з комбінації двох свастик або двох трикветрі. Але форма викінчена становить окремий орнаментальний елемент рожі. В писанках трапляється рідше шостизуба рожа, а звичайно виступає вісьмозуба або вісьмопелюсткова. У нас має назву: яйстри, бокова рожа, хрести з павуками, сторчова рожа, сонечко з клинцями і т. д. Решта орнаментів писанкових зберігає принцип будови свастикою, трикветром, розеткою, тільки рамена або пелюстки тратять геометричний характер і наближаються до ростин або до тваринних членів.

Писанки розмальовують звичайно жінки або дівчата, звані „писарками", рідно чоловіки. Прилад до писання зветься на Бойківщині „кистка", „качало", це „канюк" або „пищок". Є це маленька бляшана лійка, осаджена на патичку, хоч декуди малюють дротом або гусачим пером.

Техніка мальовання проста. До лійки вкладається грудочку воску, розгрівається над вогнем, тоді рисується ним по лушпині яйця. Якщо писанка має бути ріжнобарвна, вкладається її до ріжних виварів, починаючи від яснішої барви до темнішої, за кожним разом накладаючи відповідний орнамент воском. Краски добуває нарід природнім способом: з цибулі жовто-гарячу, або руду та червону барву; з вивару липової кори або бурака — червону; з вивару яблуневої кори — бронзову; з вивару листків молодого жита або пшениці — зелену; зі звичайної синки — синю. Тепер звичайно „писарки" купують краски у крамницях передівсім своєрідньої барви, як рожева або фіолетова. Писанки прописані вкладається до холодного розтвору кожної краски, де вони лежать довший час, щоб відповідна барва утревалилася на місцях вільних від воску. Перед виведенням орнаменту ділиться лушпинку на яйці на семитричні поля лініями та пасочками з воску.

Крім писанок воском бувають писанки, що на їх закрашеній поверхні вишкрябують взори, або накрапають. Це двобарвні писанки на Бойківщині, звані різьбленки.

Кожна околиця має свій характер в писанні писанок. І так: Побужжя зберігає ростинний орнамент жовтих і червоних площин на чорному тлі. Волинь і Полісся та Поділля малює на чорному тлі. Подніпровя відзначує товстими лініями симетричні поля, на яких повторяє основні мотиви. Гуцульщина продукує писанки на жовтому або на червоному тлі геометричні мотиви зеленою, чорною, синьою та червоною краскою, творючи з лушпинки яйця мозаїку.

Саме виготовлювання писанок, процес малювання є подекуди обрядом, або культовою процедурою, і починається у чистий четвер. Воду, де лежали писанки, вважають свяченою ще перед посвяченням у церкві, бо там лежали святі з давньої віри знаки сонця. Лице вмите такою водою буде кругле як яйце, червоне і здорове як крашанка, бо писанки хоронять людину від слабостей, а хату від грому. Отже писанка в містеріях в честь бога сонця могла служити символом воскресшого Сонця, а покрита знаками його руху в очах людей мала добродійну, а може чудодійну силу.

Так перед нами стає питання, коли цей культ сонця міг перенестися в Україну на основі студій археольогії. Ані козацька, ані княжа доба не вживала тієї орнаментики. Скитська орнаментика кохалася у звіринних мотивах, також само загальштатська доба не виводить ще тих мотивів, щойно при кінці бронзової доби в нас зявляється культ сонця підчас розцвіту його в Малій Азії, на Креті та в Єгипті в XV. віці до Христа.

З приходом християнства перемінено свято перемоги сонця на весні у Великдень, на свято Воскресення і принято національний звичай писанок з того свята як звязаний з Воскресенням Христовим. Серед народу витворено навіть вірування, що писанки мають виразно християнське походження. Напр. бойки пишуть писанки на памятку, що Ісусу Христос воскрес, або тому, що Мати Божа писала писанки, щоб ними викупити тіло Ісуса від Пилата. Красять їх на червоно, бо коли до Пилата прийшли жовніри та сказали, що Ісус воскрес, він не хотів повірити і сказав: — Як може стати з білого червоне? Тоді яйця, що їх мав їсти, почервоніли.

Та головні мотиви писанкової орнаментики виступають в Україні в кераміці доісторичної доби, але щойно кретенська кераміка розвязала проблему руху в малюнках на кулястій поверхні камареських глиняних ваз і потім передала той камареський стиль микенському мистецтву. З Крети поширився культ сонця в Малій Азії серед гетитів та в Єгипті і за Тутангамена в часі витонченого мистецтва XVIII. династії.

Та високий стиль, де на кулястій поверхні ідеально розвязано проблему руху, прийшов в Україну при кінці бронзової доби з Малої Азії і задержався до сьогодні завдяки тому, що український нарід сидів на одному місці на Дніпровсько - Припятськім Поліссі, що його проф. Нідерле і Рорбах вважає центром і колискою словян. Усі народи, що вимандрували з тої области, втратили давні традиції, осівши серед чужих етнічних мас, — тільки українці їх зберегли. Писанки залишилася в осередній Україні, на Кубані і в Галичині та на Закарпатті, також у словаків, у моравян, у сербів, болгар, румунів, поляків, литовців і лотишів.

В польських часописах подано каламутні відомости про крашені яйця, не розріжнюючи писанки від крашанки. Відомо, що Вінкентій Кадлубек пише про писанки в XIII. ст., і то так: Poloni instabiles et ludentes cum dominibus sicut cum pictis ovis. (Поляки непостійні бавилися з панами як з мальованими яйцями). Отже тут мова про гру в „битка", де два противники вдаряли своїми крашанками, а хто стовк перший яйце противника, цей вигравав. Писанками, що все були сирі, ніхто не грався. Про писанки писали в Польщі Трептовський і Клінгер; в Чехії займалися писанками Фр. Крчек і д-р Ванкель.

Московські етнографи мало займалися писанками, бо там їх немає.

Першу поважнішу студію про українські писанки Хв. Вовка почули на археольогічнім зїзді в Києві 1878. р. Н. О. Сумцов писав про них в „Київській Старині" 1891. р. Д-р Мирон Кордуба писав у Записках Наук. Тов. ім. Шевч. XXXI і XXXII. т. Тепер займається студією над орнаментом проф. В. Щербаківський у Празі, який видав студію: Основні елементи орнаментації українських писанок та їхнє походження. Прага 1925. Дещо про писанки подає студія К. Сосенка: Про містику гагілок з української глибини. Львів 1922., та д-р Скорик в цікавій праці: Бойківські писанки, Самбір 1934. р.

ВЕСНЯНКА.

(З Волині).

Весна наша красна!
Що ти нам винесла?
На житечко росу,
На парубків красу.
Парубоцька краса —
Як зимная роса:
В смолі потопає,
З дьохтю виринає.
Весна наша красна!
Що ти нам винесла?
На пшеницю росу,
На дівочок красу.
Дівоцька краса —
Як літняя роса:
В вині потопає,
В меду виринає.
Весна наша красна!
Що ти нам винесла?
Я вам винесла:
Дідам постояти,
А бабам посидіти,
Парубкам в краглі грати,
А дівкам погуляти.
Де діди стояли,
Там палкі лежали;
Де баби сиділи,
Кулаками землю збили;
Де парубки в краглі грали,
Там крегельки лежали;
Де дівки гуляли,
Там віночки лежали.

Українець і москаль.

Питався українець москаля: „Коли в вас Великдень?"

Каже москаль: „Ну, велик день в Петровку".

„Але коли Воскресеніе?" — допитується українець.

„У нас кожної неділі, — пояснює москаль.

І розійшлися, не порозумівшися, бо москалі називають неділю воскресенням, неділею тиждень, а Велидень Пасхою.

А хто?

В залізниці іде українець, німець, англієць і жид. Грають у карти. Кондуктор упоминає їх що не вільно грати у поїзді. Але вони не слухають. Кондуктор кличе поліцая. Поліцай питає українця:

— Ви грали?

— Бігме, не грав.

Тоді питає німця. Той каже коротко:

— Ні, не грав.

Англієць теж відтяв:

—ні!

Тоді поліцай звертається з тим самим запитом до жида. Жид відповів, по звичаю, питанням на питання:

— Як вони не грали, то з ким я мав грати?